מסורת הש"ס

א) [תוספתא פ"ה],
ב) [קדושין סא. וש"נ],
ג) [עירובין פג. וש"נ],
ד) [תוספתא פ"ד],
ה) [תוספתא פ"ה],
ו) [ע"ג].

◆

מוסף רש"י
הובא בסוף המסכת

◆

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא דפריש אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא קשיא ת"ר [א]הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא שתי שנים ועל מנת שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי אם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי רבי מאיר וחכ"א נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט רשב"ג אומר אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו איכא דאמרי לר' מאיר קאמר ליה והכי קאמר ליה אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול והוו להו שני כתובים הבאין כאחד [ב]וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדין איכא דאמרי לרבנן קאמר להו והכי קאמר להו אין לך תנאי בכתובים שאינו כפול וגמרינן מינייהו ורמינהו הרי זה גיטך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים על מנת שתניקי את בני שתי שנים מת האב או מת הבן אינו גט דברי ר' מאיר וחכמים אומרים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט יכולה היא שתאמר לו תן לי אביך ואשמשנו תן לי בנך ואניקנו קשיא דרבי מאיר אדרבי מאיר קשיא דרבנן אדרבנן דרבי מאיר אדרבי מאיר לא קשיא התם בדלא כפליה לתנאיה הכא בדכפליה לתנאיה ורבנן אדרבנן לא קשיא [ג]מאן חכמים דהכא רבן שמעון בן גמליאל היא דאמר כל עכבה שאינה הימנה הרי זה גט תנו רבנן [ד][א]אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתשמשי את אבא ב' שנים וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי מאתים זוז לא ביטל דברי האחרון את הראשון רצתה משמשתו רצתה נותנת לו מאתים זוז אבל אמר לה בפני שנים הרי זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים הרי זה גיטך על מנת שתתני לי ג' מאות זוז ביטל דברי האחרון את הראשון ואין אחד מן הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפין אהייא אילימא אסיפא הרי בטל [ג]אלא ארישא פשיטא מהו דתימא כל לקיומא תנאי מצטרפין קמ"ל: **מתני'** הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל הגיע לאנטיפרס וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל תנאו הרי זה גיטך אם לא באתי מכאן עד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל תנאו [ו]הרי זה גיטך כל זמן שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט: **גמ'** למימרא דאנטיפרס בגליל הוה קיימא ורמינהי [ה]אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל בינתים מטילין אותו לחומרא מגורשת

ואינה

בשלמא לרבא. דאוקי רישא דמתני' ב' שנים ממש ולאע"ג דסתם: **רישא.** דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז גט: **כדלא פריש.** ב' שנים והרי הניקתו כל צרכו: **סיפא דפריש.** על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופריש: **אלא לרב אשי.** דאמר רישא דמתני' יום אחד קאמר על כרחך מת הבן או האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: **לפי שלא אמר לה.** אם תניקי יהא גט אם לא תניקי לא יהא גט דבעינן תנאי כפול כתנאי בני גד ובני ראובן: **ר"מ כו'.** מיפרשא בהדיא ואזלא: **איכא דאמרי לר"מ קאמר ליה.** אין לנו ללמוד מתנאי בני גד שאין לך תנאי בכל המקרא שאינו כפול כגון אז תנקה מאלתי (בראשית כד) וכגון אם שכב אם לא שכב (במדבר ה) אם תאבו ושמעתם אם תמאנו ומריתם (ישעיה א) הלכך הוי להו שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין: **ואיכא דאמרי לרבנן קאמר להו אין לך תנאי בכתובין שאינו כפול.** ויש לנו ללמוד מהן דכולהו צריכי כדמפרשינן להו בקדושין בהאומר לחבירו (ד' סא:): **מאן חכמים.** בהך מתניתא בתרייתא ר"ש [ב"ג] היא: **אמר לה בפני שנים ה"ז גיטך כו'.** ולא מסרו לה בפניהם דאי מסרו לה איגרשה לה בהאי תנאי ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לה לא אמסרנו אלא על מנת כן: **וחזר ואמר לה בפני שנים כו'.** ומסרו לה: **לא ביטל כו'.** שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא ביטל דברו הראשון בפני אלו אלא הכי קאמר לה או תנאי ראשון או מאתים זוז: **ג' מאות זוז.** ודאי עקר ליה לתנאיה קמא: **ואין אחד מן העדים הראשונים ואחד מן האחרונים מצטרפים.** להעיד שהיה תנאי בגט זה כל זמן שלא יבואו שנים [כאחד ויעידו] באחד מן התנאים כשר ע"י עדי חתימה ולא כל כמינייהו דהנך לשוויי תנאה בגיטא: **אילימא אסיפא.** פשיטא דאין אחד מן הראשונים כלום שהרי אפילו באו שניהם אינן כלום דהא בטיל ליה ההוא תנאה: **אלא ארישא.** דקאמר או האי או האי: **מהו דתימא.** הואיל ומקיים גיטא בחד מהני תנאי הוו להו כחד תנאה וכל סהדי דמסהדי לקיומי תנאה דהאי גיטא ליצטרפו קא משמע לן: **מתני' והגיע לאנטיפרס וחזר.** מיד: **תנאו בטל.** כלומר ושוב אינו כשר לגרש בו ואפילו חזר והלך לגליל ונשתהה שלשים יום אינו גט דקא סלקא דעתך אנטיפרס בתחילת גליל היא והרי מתנאי הראשון הלך לגליל ולא שהה שלשים יום וביטל הגט שהרי בא אבל אם לא הגיע לאנטיפרס וחזר ולאחר ימים הלך לגליל ונשתהה שלשים יום הרי זו מגורשת שזמן השלשים לא נקבע אלא משילך לגליל והרי לא הלך עד עתה ונשתהה: **לכפר עותנאי.** קס"ד כפר עותנאי בריש יהודה בבואו מגליל ליהודה והרי הלך ליהודה ובא בתוך שלשים ואין כאן עוד לא תנאי ולא גט להתקיים עוד: **לעכו.** קא סלקא דעתיה עכו במדינת הים קיימא: **כל זמן שאעבור מכנגד פניך.** כשאשהה שלשים יום עובר מכנגד פניך מיד יהא גט: **והיה הולך ובא כו'.** בגמרא[ו] פריך והאי לא עבר שהיה הולך ובא בתוך שלשים: **גמ' אנטיפרס ביהודה וכפר עותנאי בגליל.** סמוכים זה לזה בספר זה בראש יהודה וזה בראש גליל הלכך היה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר לא בטל תנאו דלאכתי לא אזיל לגליל וכי אזיל ומשתהי הוי גיטא לכך הוזכר לה בתנאי שאני הולך מיהודה לגליל דלא לימני תלתין יומין אלא מיום שיגיע לגליל. היה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר לא ביטל תנאו דלאכתי לא מטא ליהודה: **בינתים.** היה הולך מיהודה לגליל ועבר את אנטיפרס ולכפר עותנאי לא בא וחזר בתוך שלשים ולאחר זמן חזר והלך לגליל ממש ושהה: **מטילין אותו לחומרא.** ואמרינן מגורשת ליפסל לכהונה:

ואינה

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש וסיפא בדפריש. פי' בקונט' כיון דלא אצטריך לפרושי ופירש אמרי' דאתיא למימר דאפילו מת לא הוי גט ואין נראה לר"י דהא גבי אביו אצטריך לפרושי וגבי בן אצטריך לפרושי לר' יהודה דאמר י"ח חודש ומה שפירש נמי אלא לרב אשי מאי שנא רישא ומאי שנא סיפא כיון דברישא כמפרש יום אחד דמי על כרחין מת האב או הבן דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי ה"ז גט הא לא נתקיים כלום מן התנאי ואין נראה דלכ"ע מת הבן היינו שלא הניקתו כלל כדפירש במתני' ונראה לר"י לפרש בשלמא לרבא כו' וסיפא בדפריש דהואיל ופירש שתי שנים ודאי לנעורה קא מכוין ואפילו מת אינו גט אלא לרב אשי כיון דרישא נמי הוי כמפרש יום א' הרי נמי נתכוין לנעורה כיון דפירש ואפילו מת לא ליהוי גט כמו בסיפא: **והוו** להו שני כתובין הבאין כאחד. הקשה ה"ר אלחנן בפרק האומר (קדושין דף סא:) דפריך מקראי טובא לר' חנינא בן גמליאל דלא בעי תנאי כפול לימא דהויא ב' כתובין הבאים כאחד וי"ל דהתם כאיכא דאמרי דהכא לרבנן קאמר להו אי נמי אי הוה פריך ליה התם מכולהו בהדי הדדי הוי משני להו דהוו שני כתובין הבאין כאחד ועוד דשפיר מצריך להו רבי חנינא בן גמליאל התם: **וגמרינן** מינייהו. פי' בקונטרס ולא הוו שני כתובים הבאין כאחד דכולהו מצריך להו ר' חנינא בן גמליאל בקדושין (ג"ז שם) ואין נראה להרב רבי אלחנן דהתם לא מצריך להו אלא דמשני להו דאין משום אחד מהן ללמוד דליבעי תנאי כפול אבל לרבי מאיר דיליף מינייהו לא עביד שם צריכותא ויש לומר דיש כאן שום צריכותא:

תניא

עין משפט נר מצוה

סד א ב מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה יח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' קמג סעיף י:
סה ג מיי' שם פרק ט הלכה ט סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קמד סעיף ז:

◆

תוספות רי"ד

בשלמא לרבא רישא בדלא פריש סיפא בדפריש אלא לרב אשי מ"ש רישא ומ"ש סיפא. פי' בשלמא לרבא דאוקי רישא דמתני' שתי שנים ממש ואף על גב דסתם. רישא דקאמר מת הבן בתוך שתי שנים ה"ז [גט] בדלא פריש שתי שנים והרי הניקתו כל צרכו. סיפא בדפריש על כרחיך דוקא קאמר דהא לא איצטריך לפרושי ופירש. אלא לרב אשי דאמר רישא דמתני' יום א' קאמר על כרחיך מת הבן או מת האב דקתני כגון שמת ולא הניקתו כלל ואמאי הרי זה גט הרי לא נתקיים כלום מן התנאי: קשיא. וכיון דאיתוקם רב אשי בקושיא ש"מ כרבא הלכתא דאמר סתמא כל זמן היניקה א) משמע שתי שנים לולד: ת"ר הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים אע"פ שלא נתקיים התנאי הרי זה גט לפי שלא אמר לה אם תשמשי ואם לא תשמשי אם תניקי ואם לא תניקי דברי ר' מאיר וחכמים אומרים נתקיים התנאי הרי זה גט ואם לאו אינו גט וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים. וכתב רי"ז ז"ל והלכתא כרבנן. ואע"ג דקי"ל דבעי' תנאי כפול הני מילי באם תשמשי ואם לא תשמשי כענין שנאמר אם יעברו ואם לא יעברו וכדאתקין שמואל בגיטא דש"מ אבל בע"מ לא דקי"ל כל האומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי. ואינו נ"ל לחלק (ס"א ויש חילוק) בין ע"מ ובין אם דאדרבה כיון דע"מ כאומר מעכשיו דמי. כ"ש דלא מהני ביה תנאה לאורועי האי גיטא דהשתא באם לא מהני בע"מ לא כ"ש אבל נ"ל דמדאתקין שמואל לא מצינן למפסק כר' מאיר דכיון דלא איפסיקא בהדיא הלכה כר' מאיר לא מצינו למסמך אתקנתא דשמואל דנ"ל שמואל לחומרא הוא דאתקין הכי בגיטא דש"מ שלא תפסל עליו מעכשיו אליבא דרבי מאיר אם הוא כהן אבל לעולם להתירה לעולם בגט זה אע"ג דלא איקיים תנאיה משום דלא כפליה לתנאיה לא מצינו בהדיא שפסק כר' מאיר ואילו כן אמאי לא פסק בהדיא הלכה כר' מאיר ב) לא בגיטין ולא בקידושין דפליג נמי התם ר"מ עם רבנן והלכך יש להחמיר בדבר כרבנן שהם רבים שלא תנשא לעלמא עד שתקיים תנאו והכי נמי אמרינן לקמן בפרק המגרש אתקין רב בגיטין וכו' מן יומא דין לאפוקי מדר' יוסי דאמר זמנו של שטר מוכיח עליו והא אידו הוא דאמר בפרק יש נוחלין הלכה כרבי יוסי. אלא ודאי חומרא בעלמא הוא דאתקין בגיטא לאפוקי נפשיה מפלוגתא וה"ה הכי אית למימר הכא דחומרא בעלמא הוא דאתקין שמואל שלא תפסל

תוספות רי"ד (המשך)

עליו מעכשיו אליבא דר' מאיר ולעולם הלכה כרבנן וכי היכי דפליגי רבנן עליה דר' מאיר בתנאי כפול הכי נמי פליגי עליה בהין קודם ללאו דהא לא בעי רבנן הין ולאו כלל והכי נמי פליגי עליה בתנאי קודם למעשה דהכי אמרי' בשלהי השוכר את הפועלים מאן שמעת ליה דאית ליה האי סברא דבעי' תנאי קודם למעשה ר' מאיר דתניא אבא חלפתא אומר משום ר' מאיר וכו' ובשלהי פירקין מוכח בפירוש דרבנן פליגי עליה ולא בעי תנאי קודם למעשה: ת"ר אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתשמשי את אבא שתי שנים וע"מ שתניקי את בני שתי שנים וחזר ואמר בפני שנים הרי זה גיטיך ע"מ שתתני לי מאתים זוז לא בטלו דבריו הראשונים את האחרונים רצתה משמשתו רצתה נותנת לו ר' זוז. פי' אמר בפני שנים וכו' ולא מסרו לה בפניהם שאם מסרו לה איגרשא לה בהאי תנאה ותו לא מצי לאתנויי תנאה אחרינא אלא כך אמר בפניהם כשאמסרנו לא אמסרנו אלא ע"מ כן וחזר ואמר לה בפני שנים וכו' ומסרו לה לא בטלו וכו' שלא בא זה להוסיף מדלא אמר לה שתתני לי מאתים זוז תוספת על תנאי הראשון ולעקור נמי לא בא מדלא בטל תנאו הראשון בפני אלו אלא הכי קא"ל או תנאי ראשון או מאתים זוז אבל אם אמר לה בפני שנים הרי זה גיטיך על מנת שתתני לי מאתים זוז וחזר ואמר לה בפני שנים אחרים ג' מאות זוז בטלו דבריו האחרונים את הראשונים ואין אחד מן הראשונים וא' מן האחרונים מצטרפין. אהיא אילימא אסיפא הרי ביטל אלא ארישא פשיטא שמה שמעיד זה אינו מעיד זה ולאו כל כמינייהו לשוויי תנאה בגיטא עד דמספרי חדא מילתא מהו דתימא כל קיומי תנאה מצטרפי קמ"ל. פי' מהו דתימא הואיל ושניהם מעידים שהיה תנאי בגט וזה יהיו נאמנים שלא תנשא עד שלא תקיימנו קמ"ל כיון שאין עדותן מכוונת אינן נאמנים לשוויי תנאה בגיטא והואיל והגט יוצא מתחת ידי האשה נאמנת לומר בעלי נתנו לי בלי תנאי ותנשא בו: מתני' הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מיהודה לגליל והגיע לאנטיפרס וחזר בטל התנאי. הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך מגליל ליהודה והגיע לכפר עותנאי וחזר בטל התנאי. הרי זה גיטיך אם לא באתי מכאן ועד שלשים יום והיה הולך למדינת הים והגיע לעכו וחזר בטל התנאי. הרי זה גיטיך כל שאעבור מכנגד פניך שלשים יום היה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה הרי זה גט. אוקימנא בגמרא דאנטיפרס היא בסוף ארץ יהודה ששתי העיירות הללו הן עומדין בין גבול יהודה וגליל. ועותנאי היא ראש גליל ואנטיפרס ראש יהודה והדרך שיש בין

א) נראה דצ"ל הולד קאמר דהיינו שתי שנים. ב) נראה דצ"ל דלא מצינו שפסק כר"מ לא בגיטין ולא בקידושין וכו'.